

HISTORIA I KULTURA
ZIEMI SŁAWIEŃSKIEJ

FUNDACJA „DZIEDZICTWO”

HISTORIA I KULTURA ZIEMI SŁAWIEŃSKIEJ

TOM II

Redakcja:
WŁODZIMIERZ RĄCZKOWSKI
JAN SROKA

SŁAWNO 2003

ABSTRACT: Włodzimierz Rączkowski, Jan Sroka (eds), *Historia i kultura Ziemi Sławieńskiej*, t. 2 [History and Culture of the Sławno region, vol. 2]. Fundacja „Dziedzictwo”, Sławno 2003. pp. 259, fig. & phot. 86, colour tabl. 38. ISBN 83-919236-0-6. Polish text with German summaries.

The authors explore different aspects of history and culture of the Sławno region (Middle Pomerania, Poland). Two papers cover the problem of the role of archaeology in the study of the process of cultural changes. Other deal with problems of history and architecture of manor houses in the region in 19th and 20th century as well as the life and artistic output of two artists who lived in Sławno (G. Machemehl, W. Gross). Some papers explore problems related to the post-War period.

© Copyright by Włodzimierz Rączkowski, Jan Sroka 2003
© Copyright by authors

Na okładce akwarela Otto Kuske'go *Kirche in Schlawe*, 1943 [*Kościół w Sławnie*, 1943] ze zbiorów Muzeum – Zamek Książąt Pomorskich w Darłowie

Tłumaczenia na język niemiecki: *Brygida Jerzewska*

Redaktor: *Katarzyna Muzia*
Skład i łamanie: *Eugeniusz Strykowski*

Publikację wydano przy finansowym wsparciu Fundacji Współpracy Polsko – Niemieckiej ze środków republiki Federalnej Niemiec

Die Publikation ist mit finanzieller Unterstützung der „Stiftung für polnisch - deutsche Zusammenarbeit in Warszawa“ aus Mitteln der Bundesrepublik Deutschland herausgegeben worden“

Wydawca/Herausgeber: Fundacja „Dziedzictwo“, 76-100 Sławno, ul. A. Cieszkowskiego 2
Wydawnictwo „Margraf”, 76-100 Sławno, ul. A. Cieszkowskiego 12 d

ISBN 83-919236-0-6

Druk/Druck: Boxpol, 76-200 Słupsk, ul. Wiejska 24

Spis treści

JAN SROKA (Sławno), WŁODZIMIERZ RĄCZKOWSKI (Poznań): Wypełnić pustkę – przywrócić wymazane dziedzictwo kulturowe – kilka uwag wprowadzenia	7
TOMASZ KASPROWICZ (Poznań): Stalność w zmienności – osadnictwo z przelomu er w Warszku	11
PIOTR WAWRZYŃIAK (Poznań): Czy można ‘zrewolucjonizować’ historię Sławna? Archeologia o początkach miasta	29
ANDRZEJ CHLUDZIŃSKI (Dygowo): Nazwy osobowe burmistrzów Sławna do 1864 roku	41
SYLWIA WESOŁOWSKA (Szczecin): Z dziejów szkolnictwa na Ziemi Sławieńskiej	53
KRYSTYNA RYPNIEWSKA (Koszalin): Z historii przedwojennej posiadłości w Osiekach	65
EWA GWIAZDOWSKA (Szczecin): Obraz dworów Ziemi Sławieńskiej w albumie Alexandra Dunckera (1860–1865)	83
ZBIGNIEW CELKA (Poznań), ZBIGNIEW SOBISZ (Słupsk), DOROTA MORKA (Sławno): Herbarium sławieńskie – wstępne informacje o unikatowym odkryciu	107
ZBIGNIEW SOBISZ (Słupsk), DOROTA MORKA (Sławno), ZBIGNIEW CELKA (Poznań): Materiały do flory Ogrodu Botanicznego w Sławnie	117
ISABEL SELLHEIM (Frankfurt nad Menem): Der Bildhauer Wilhelm Gross – Schöpfer der Stephan-Büste in Stolp	129
JOANNA BRYL (Poznań): Uwagi o kilku obrazach Günтера Machemehla . . .	137
LESZEK WALKIEWICZ (Darłowo): Tajne obiekty militarne z czasów II wojny światowej w Darłowie i okolicach	149
MAREK ŻUKOWSKI (Darłowo): „Oczyszczanie” szeregów Polskiej Partii Socjalistycznej na terenie powiatu sławieńskiego	177
KRYSTYNA BASTOWSKA (Koszalin): Z dziejów zabytkowych świątyń dawnego województwa koszalińskiego w latach 1945–1989	197
Indeks osób	243
Indeks rzeczowy i nazw geograficznych	251
Lista adresowa autorów	257

Materiały do flory Ogrodu Botanicznego w Sławnie

ZBIGNIEW SOBISZ (Słupsk), DOROTA MORKA (Sławno),
ZBIGNIEW CELKA (Poznań)

1. Wstęp

W 1858 roku powołano w Sławnie towarzystwo upiększania miasta, którego zadaniem było „wytyczanie promenad, projektowanie zieleni, a przede wszystkim porządkowanie zaniedbanych terenów wewnętrznych” (Lindmajer 1994: 246). W tym czasie zostaje utworzony z istniejącego tu lasu park miejski, który zachował do dzisiaj leśny charakter. Wytyczono aleje, obsadzając je kasztanowcami, nad Kanalem posadzono wierzby zwisające. W 1878 roku rozpoczęto budowę progimnazjum (Framke 1989). Budynek zlokalizowano na terenach należących od kilku stuleci do miasta i wykorzystywanych jako plac ćwiczebny (*Exerzierplatz*) (Wesołowska 2002). Były to dawne łąki – pastwiska dla krów (*Kuhbruch*). Stąd wywodzi się notowanie przez Karla Friedricha Marquarda rzadkiego gatunku synantropijnego kroplika żółtego (*Mimulus guttatus*), pochodzącego z Ameryki, a rosnącego w Polsce dopiero od XIX wieku (Holzfuß 1937). Marquardt, który był kierownikiem Działu Zoologii i Botaniki Muzeum w Darłowie, jest prawdopodobnie również założycielem Ogrodu Botanicznego (Rosenow 1986). Potwierdzenie tej informacji wymaga dalszych skrupulatnych poszukiwań. Przy progimnazjum zlokalizowano skwer, który stał się przypuszczalnie zaczątkiem Ogrodu Botanicznego. Pierwsze daty florystyczne z okolic Sławna pochodzą z roku 1933. Zachował się bowiem zielnik z lat 1933–1934, którym opiekują się współcześnie uczniowie Liceum Ogólnokształcącego w Sławnie (Celka, Sobisz, Morka 2003). Wiarygodne informacje o istnieniu Ogrodu Botanicznego w Sławnie pochodzą z kart zielnikowych datowanych na lata 1937–1943 ze zbiorów Muzeum w Darłowie. Obecnie zbiory te są opracowywane i przechowywane w Herbarium Zakładu Botaniki i Genetyki (SLTC) Pomorskiej Akademii Pedagogicznej w Słupsku.

Ogród Botaniczny mieścił się w kwartale ograniczonym ulicami: Cieszkowskiego i Kąpielową. Po wojnie nosił nazwę Ogródu Botanicznego przy Jedenastoletniej Szkole w Sławnie. W 1956 roku doczekał się opieki Kuratorium Okręgu Szkolnego w Koszalinie (Figlarowicz 1965). Zachowały się notatki i zdjęcia z lat 1956–1961 wykonane przez nauczycielkę biologii – Stefanię Figlarowicz, późniejszego wizytatora kuratorium w Szczecinie. Pamiątki te są skrzętnie przechowywane w gabinecie biologicznym Liceum Ogólnokształcącego w Sławnie. Młodzi entuzjaści z liceum w 2001 roku przystąpili do konkursu organizowanego przez Centrum Doskonalenia Nauczycieli w Koszalinie pt. „Szkolne ostoje przyrody”. Przy współpracy z władzami miasta i powiatu, Nadleśnictwa Sławno, Domu Kultury w Sławnie utworzono na terenie dawnego Ogródu „Szkolną Ostoję Przyrody” (Tablica I: A). W niniejszej pracy zaprezentowano wstępne wyniki badań nad florą naczyniową Ogródu Botanicznego w Sławnie. Rezultaty te posłużą w przyszłości do opracowania historii Ogródu i przemian flory na tym terenie. Badania będą kontynuowane.

2. Materiał

Zestawiona lista florystyczna (tab.) została sporządzona na podstawie badań terenowych prowadzonych w końcu 2002 i na początku 2003 roku, alegatów zielnikowych Muzeum w Darłowie z lat 1937–1943, częściowo opublikowanych przez Misiewicza (1977) oraz niepublikowanych materiałów Figlarowicz (1959; 1961). Nazewnictwo gatunków przyjęto za pracą *Vascular plants of Poland – a checklist* (Mirek *et al.* 1995), a rodzin według *Klucza do oznaczania roślin naczyniowych Polski niżowej* (Rutkowski 1998). Okazy zielnikowe rzadkich roślin naczyniowych zostały złożone w Herbarium Zakładu Botaniki i Genetyki (SLTC) Pomorskiej Akademii Pedagogicznej w Słupsku.

3. Wyniki

Tabela. Wykaz roślin naczyniowych stwierdzonych w Ogrórze Botanicznym w Sławnie

Nazwa rodziny/nazwa gatunku	Notowanie w latach	
	1937–1943 1959–1961	2002–2003
1	2	3
PAPROTNIKI – PTERIDOPHYTA		
Długoszowate – Osmundaceae		
!! Długosz królewski – <i>Osmunda regalis</i> L.	+	–

cd. tab.

1	2	3
Orlicowate – Hypolepidaceae		
Orlica pospolita – <i>Pteridium aquilinum</i> (L.) Kuhn.	+	+
Paprotkowate – Polypodiaceae		
!! Paprotka zwyczajna – <i>Polypodium vulgare</i> L.	+	+
Paprotnikowate – Aspidiaceae		
Nieczelnica samcza – <i>Dryopteris filix-mas</i> (L.) Schott	+	+
Skrzypowate – Equisetaceae		
Skrzyp bagienny – <i>Equisetum fluviatile</i> L.	+	+
Skrzyp leśny – <i>Equisetum sylvaticum</i> L.	+	+
Skrzyp polny – <i>Equisetum arvense</i> L.	+	+
Wietlicowate – Athyriaceae		
!! Pióropusznik strusi – <i>Matteucia struthiopteris</i> (L.) Tod.	+	–
NAGONASIENNE – GYMNOSPERMAE		
Cyprysowate – Cupressaceae		
Jałowiec pospolity – <i>Juniperus communis</i> L.	+	+
Jałowiec sawina – <i>Juniperus sabina</i> L.	+	–
Żywotnik zachodni – <i>Thuja occidentalis</i> L.	+	+
Sosnowate – Pinaceae		
Jodła pospolita – <i>Abies alba</i> Mill.	+	+
Modrzew europejski – <i>Larix decidua</i> Mill.	+	+
!! Sosna kosa (kosodrzewina) – <i>Pinus mugo</i> Turra	+	+
!! Sosna limba – <i>Pinus cembra</i> L.	+	–
Sosna wejmutka – <i>Pinus strobus</i> L.	+	+
Sosna zwyczajna – <i>Pinus sylvestris</i> L.	+	+
Świerk pospolity – <i>Picea abies</i> (L.) H. Karst.	+	+
OKRYTOZALAŹKOWE – ANGIOSPERMAE		
DWULIŚCIENNE – DICOTYLEDONES		
Agrestowate – Grossulariaceae		
Porzeczka alpejska – <i>Ribes alpinum</i> L.	+	–
Araliowate – Araliaceae		
!! Bluszcz pospolity – <i>Hedera helix</i> L.	+	+
Baldaszkowate – Apiaceae		
Barszcz zwyczajny – <i>Heracleum sphondylium</i> L.	–	+
Dzięgiel leśny – <i>Angelica sylvestris</i> L.	–	+
!! Dzięgiel litwor nadbrzeżny – <i>Angelica archangelica</i> L. ssp. <i>litoralis</i> (Fr.) Thell.	+	–
Jarzmianka większa – <i>Astrantia major</i> L.	+	–
Marek szerokolistny – <i>Sium latifolium</i> L.	–	+
Mikołajek alpejski – <i>Eryngium alpinum</i> L.	+	–
Podagrycznik pospolity – <i>Aegopodium podagraria</i> L.	+	+
Szalej jadowity – <i>Cicuta virosa</i> L.	–	+
Świerżabek gajowy – <i>Chaerophyllum temulum</i> L.	–	+
Trybula leśna – <i>Anthriscus sylvestris</i> (L.) Hoffm.	–	+

cd. tab.

1	2	3
Babkowate – Plantaginaceae		
Babka lancetowata – <i>Plantago lanceolata</i> L.	–	+
Babka wielonasienna – <i>Plantago intermedia</i> Gilib.	–	+
Babka zwyczajna – <i>Plantago major</i> L.	+	+
Berberysowate – Berberidaceae		
Berberys zwyczajny – <i>Berberis vulgaris</i> L.	+	–
Bodziszkowate – Geraniaceae		
Bodziszek cuchnący – <i>Geranium robertianum</i> L.	–	+
Brzozowate – Betulaceae		
Brzoza brodawkowata – <i>Betula pendula</i> Ehrh.	+	+
Grab zwyczajny – <i>Carpinus betulus</i> L.	+	+
Bukowate – Fagaceae		
Buk zwyczajny – <i>Fagus sylvatica</i> L.	+	+
Dąb szypułkowy – <i>Quercus robur</i> L.	+	+
Bukszpanowate – Buxaceae		
Bukszpan zwyczajny – <i>Buxus sempervirens</i> L.	+	+
Dereniowate – Cornaceae		
Dereń świdwa – <i>Cornus sanguinea</i> L.	+	+
Dziurawcowate – Clusiaceae		
Dziurawiec zwyczajny – <i>Hypericum perforatum</i> L.	+	+
Dzwonkowate – Campanulaceae		
Dzwonek okrągłolistny – <i>Campanula rotundifolia</i> L.	–	+
Zerwa kłosowa – <i>Phyteuma spicatum</i> L.	+	+
Fiołkowate – Violaceae		
Fiołek leśny – <i>Viola reichenbachiana</i> Jord. ex Boreau	–	+
Fiołek polny – <i>Viola arvensis</i> Murray		+
Goździkowate – Caryophyllaceae		
Lepnica zielonawa – <i>Silene chlorantha</i> (Willd.) Ehrh.	+	
Gwiazdnica pospolita – <i>Stellaria media</i> (L.) Vill.	–	+
Gwiazdnica trawiasta – <i>Stellaria graminea</i> L.	–	+
Gruboszowate – Crassulaceae		
Rozchodnik ostry – <i>Sedum acre</i> L.	+	+
Grzybieniwate – Nymphaeaceae		
!! Grzybienie białe – <i>Nymphaea alba</i> L.	+	–
Hortensjowate – Hydrangeaceae		
Hortensja drzewkowata – <i>Hydrangea arborescens</i> L.	+	–
Jaśminowiec wonny – <i>Philadelphus coronarius</i> L.	+	+
Jaskrowate – Ranunculaceae		
Ciemiernik biały – <i>Helleborus niger</i> L.	+	–
Ciemiernik zielony – <i>Helleborus viridis</i> L.	+	–
Jaskier kosmaty – <i>Ranunculus lanuginosus</i> L.	–	+
Jaskier ostry – <i>Ranunculus acris</i> L.	–	+
Jaskier rozłogowy – <i>Ranunculus repens</i> L.	–	+

cd. tab.

1	2	3
!! Orlik pospolity – <i>Aquilegia vulgaris</i> L.	+	–
Ostróżka wyniosła – <i>Delphinium elatum</i> L.	+	–
!! Pełnik europejski – <i>Trollius europaeus</i> L.	+	–
Powojnik pnący – <i>Clematis vitalba</i> L.	+	–
! Przyłaszczka pospolita – <i>Hepatica nobilis</i> L.	+	+
Rutewka orlikolistna – <i>Thalictrum aquilegifolium</i> L.	–	+
!! Sasanka wiosenna – <i>Pulsatilla vernalis</i> (L.) Mill.	+	–
!! Tojad dzióbaty – <i>Aconitum variegatum</i> L.	+	–
Zawilec gajowy – <i>Anemone nemorosa</i> L.	+	+
Zawilec żółty – <i>Anemone ranunculoides</i> L.	+	+
Ziarnopłon wiosenny – <i>Ficaria verna</i> Huds.	+	+
Kasztanowcowate – Hippocastanaceae		
Kasztanowiec zwyczajny – <i>Aesculus hippocastanum</i> L.	+	+
Klonowate – Aceraceae		
Klon Ginnala – <i>Acer ginnala</i> Maxim.	+	–
Klon jawor – <i>Acer pseudoplatanus</i> L.	+	+
Klon zwyczajny – <i>Acer platanoides</i> L.	+	+
Kokornakowate – Aristolochiaceae		
! Kopytnik pospolity – <i>Asarum europaeum</i> L. (Tablica I: B)	+	+
Komosowate – Chenopodiaceae		
Komosa biała – <i>Chenopodium album</i> L.	–	+
Komosa czerwona – <i>Chenopodium rubrum</i> L.	+	–
Kozłkowate – Valerianaceae		
Kozłek lekarski – <i>Valeriana officinalis</i> L.	+	–
Krzyżowe – Brassicaceae		
Czosnaczek pospolity – <i>Alliaria petiolata</i> (M. Bieb.) Cavara & Grande	–	+
Gorzycznik pospolity – <i>Barbarea vulgaris</i> R. Br.	–	+
Maciejka ogrodowa – <i>Matthiola incana</i> (L.) R. Br.	+	–
Leszczynowate – Corylaceae		
Leszczyna pospolita – <i>Corylus avellana</i> L.	+	–
Lipowate – Tiliaceae		
Lipa drobnolistna – <i>Tilia cordata</i> Mill.	+	+
Makowate – Papaveraceae		
Glistnik jaskółcze ziele – <i>Chelidonium majus</i> L.	–	+
Kokorycz pełna – <i>Corydalis solida</i> (L.) Clairv.	+	+
Marzanowate – Rubiaceae		
Przytulnia czepna – <i>Galium aparine</i> L.	–	+
Motyłkowate – Fabaceae		
Groszek łąkowy – <i>Lathyrus pratensis</i> L.	–	+
Karagana syberyjska – <i>Caragana arborescens</i> Lam.	+	+
Łubin trwały – <i>Lupinus polyphyllus</i> Lindl.	+	+
Robinia akacjowa – <i>Robinia pseudacacia</i> L.	+	+
Złotokap zwyczajny – <i>Laburnum anagyroides</i> Medik	+	–

cd. tab.

1	2	3
Nanerczowate – Anacardiaceae		
Sumak octowiec – <i>Rhus typhina</i> L.	+	+
Nasturcjowate – Tropaeolaceae		
Nasturcja większa – <i>Tropaeolum majus</i> L.	+	–
Niecierpkowate – Balsaminaceae		
Niecierpek drobnokwiatowy – <i>Impatiens parviflora</i> L.	+	+
Niecierpek pospolity – <i>Impatiens noli-tangere</i> DC	+	+
Oliwkowate – Oleaceae		
Jesion wyniosły – <i>Fraxinus excelsior</i> L.	+	+
Ligustr pospolity – <i>Ligustrum vulgare</i> L.	+	+
Lilak pospolity – <i>Syringa vulgaris</i> L.	+	–
Oliwnikowate – Eleagnaceae		
!! Rokitnik zwyczajny – <i>Hippophaë rhamnoides</i> L.	+	–
Pierwiosnkowate – Primulaceae		
Okreźnica bagienna – <i>Hottonia palustris</i> L.	+	+
! Pierwiosnek lekarski – <i>Primula veris</i> L.	+	+
!! Pierwiosnek omączony – <i>Primula farinosa</i> L.	+	–
Tojeść rozesłana – <i>Lysimachia nummularia</i> L.	+	+
Siódmaczek leśny – <i>Trientalis europaea</i> L.	+	+
Piwoniowate – Paeoniaceae		
Piwonia lekarska – <i>Paeonia officinalis</i> L.	+	–
Pokrzywowate – Urticaceae		
Pokrzywa zwyczajna – <i>Urtica dioica</i> L.	+	+
Przewiertniowate – Caprifoliaceae		
Bez czarny – <i>Sambucus nigra</i> L.	+	+
Bez hebd – <i>Sambucus ebulus</i> L.	+	–
! Kalina koralowa – <i>Viburnum opulus</i> L. (Tablica II: A)	+	+
Śnieguliczka biała – <i>Symphoricarpos albus</i> (L.) S.F. Blake	+	+
!! Wiciokrzew pomorski – <i>Lonicera periclymenum</i> L.	+	+
Wiciokrzew suchodziew – <i>Lonicera xylosteum</i> L.	+	–
Psiankowate – Solanaceae		
Lnica pospolita – <i>Linaria vulgaris</i> Mill.	+	+
Miechunka rozdęta – <i>Physalis alkekengi</i> L.	+	–
Psianka słodkogórz – <i>Solanum dulcamara</i> L.	+	+
Rdestowate – Polygonaceae		
Rdestowiec ostrokończysty – <i>Reynoutria japonica</i> Houtt.	–	+
Szczaw polny – <i>Rumex acetosella</i> L.	–	+
Szczaw zwyczajny – <i>Rumex acetosa</i> L.	+	–
Rutowate – Rutaceae		
Dyptam jesionolistny – <i>Dictamnus albus</i> L.	+	–
Różowate – Rosaceae		
Głóg jednoszyjkowy – <i>Crataegus monogyna</i> Jacq.	+	+
Jarząb pospolity – <i>Sorbus aucuparia</i> L. em. Hedl.	+	+

cd. tab.

1	2	3
Pięciornik gęsi – <i>Potentilla anserina</i> L.	+	+
Przywrotnik pasterski – <i>Alchemilla monticola</i> Opiz	+	+
Róża pomarszczona – <i>Rosa rugosa</i> Thunb.	+	+
Śliwa tarnina – <i>Prunus spinosa</i> L.	+	+
Tawuła bawolina – <i>Spiraea salicifolia</i> L.	+	+
Wiązówka błotna – <i>Filipendula ulmaria</i> (L.) Maxim.	+	+
Skalnicowate – Saxifragaceae		
Skalnica ziarenkowata – <i>Saxifraga granulata</i> L.	–	+
Śledziennica skrętolistna – <i>Chrysosplenium alternifolium</i> L.	–	+
Szakłakowate – Rhamnaceae		
Szakłak pospolity – <i>Rhamnus cathartica</i> L.	+	+
Szczeciowate – Dipsacaceae		
Szczęć pospolita – <i>Dipsacus sylvestris</i> Huds.	+	–
Szorstkolistne – Boraginaceae		
Miodunka ćma – <i>Pulmonaria obscura</i> Dumort.	+	+
Niezapominajka błotna – <i>Myosotis palustris</i> (L.) L. em. Rehb.	+	+
Żywokost lekarski – <i>Symphytum officinale</i> L.	+	+
Toinowate – Apocynaceae		
! Barwinek pospolity – <i>Vinca minor</i> L.	+	+
Trędownikowate – Scrophulariaceae		
Dziewanna kutnerowata – <i>Verbascum phlomoides</i> L.	+	+
! Naparstnica purpurowa – <i>Digitalis purpurea</i> L.	+	–
Przetacznik ożankowy – <i>Veronica chamaedrys</i> L.	–	+
Trojeściowate – Asclepiadaceae		
Trojeść amerykańska – <i>Asclepias syriaca</i> L.	+	–
Trzmielinowate – Celastraceae		
Trzmielina zwyczajna – <i>Euonymus europaeus</i> L.	+	+
Wargowe – Lamiaceae		
Bluszcz kurdybanek – <i>Glechoma hederacea</i> L.	+	+
Karbieńiec pospolity – <i>Lycopus europaeus</i> L.	–	+
Macierzanka piaskowa – <i>Thymus serpyllum</i> L. em. Fr.	–	+
Macierzanka zwyczajna – <i>Thymus pulegioides</i> L.	+	–
Mięta nadwodna – <i>Mentha aquatica</i> L.	–	+
Wawrzynkowate – Thymelaceae		
!! Wawrzynek wilczelyko – <i>Daphne mezereum</i> L.	+	–
Wiązowate – Ulmaceae		
Wiąz pospolity – <i>Ulmus minor</i> Mill.	+	+
Wiąz pospolity odm. korkowa – <i>Ulmus minor</i> Mill. var. <i>suberosa</i> Rehd.	+	+
Wielosiłowate – Polemoniaceae		
!! Wielosił błękitny – <i>Polemonium coeruleum</i> L.	+	–

cd. tab.

1	2	3
Wierzbowate – Salicaceae		
Topola osika – <i>Populus tremula</i> L.	+	+
Wierzba krucha – <i>Salix fragilis</i> L.	–	+
Wierzba pięciopęcikowa – <i>Salix pentandra</i> L.	–	+
Wierzba szara – <i>Salix cinerea</i> L.	–	+
Wilczomleczowate – Euphorbiaceae		
Wilczomlecz błotny – <i>Euphorbia palustris</i> L. (Tablica III: A)	–	+
Wilczomlecz sosnka – <i>Euphorbia cyparissias</i> L.	+	+
Złożone – Asteraceae		
!! Arnika górską – <i>Arnica montana</i> L.	+	–
Gailardia ogrodowa – <i>Gaillardia hybrida</i> Hort.	+	–
Lepięźnik różowy – <i>Petasites hybridus</i> (L.) Gaertn., B. Mey & Scherb.	–	+
Łopian pajęczynowaty – <i>Arctium tomentosum</i> Mill.	–	+
Mniszek lekarski – <i>Taraxacum officinale</i> F.H. Wigg	+	+
Nawłóć późna – <i>Solidago gigantea</i> Aiton	+	+
Oman wierzbolistny – <i>Inula salicina</i> L.	+	–
Ostrożeń warzywny – <i>Cirsium oleraceum</i> (L.) Scop.	–	+
!! Ozota zwyczajna – <i>Linosyris vulgaris</i> Cass.	+	–
Podbiał pospolity – <i>Tussilago farfara</i> L.	–	+
Sadziec konopiasty – <i>Eupatorium cannabinum</i> L.	+	+
Wrotycz pospolity – <i>Tanacetum vulgare</i> L.	+	+
JEDNOLIŚCIENNE – MONOCOTYLEDONES		
Amarylkowate – Amaryllidaceae		
!! Śnieżycza wiosenna – <i>Leucoium vernalis</i> L.	+	+
!! Śnieżyczka przebiśnieg – <i>Galanthus nivalis</i> L.	+	+
Kosaćcowate – Iridaceae		
Kosaciec żółty – <i>Iris pseudacorus</i> L. (Tablica IV: A)	+	+
!! Krokus spiski – <i>Crocus scpeusensis</i> (Rehman & Woł.) Borbás	+	–
Liliowate – Liliaceae		
Cebulica syberyjska – <i>Scilla sibirica</i> Haw.	+	+
Czosnek niedźwiedzi – <i>Allium ursinum</i> L. (Tablica V: A)	+	+
Kokoryczka wielokwiatowa – <i>Polygonatum multiflorum</i> (L.) All. (Tablica VI: A)	+	–
! Konwalia majowa – <i>Convallaria majalis</i> L.	+	+
Konwalijka dwulistna – <i>Maianthemum bifolium</i> (L.) F.W. Schmidt	+	+
!! Lilia złotogłów – <i>Lilium martagon</i> L. (Tablica VII: A)	+	+
!! Szachownica kostkowata – <i>Fritillaria meleagris</i> L.	+	–
Szafirek drobnokwiatowy – <i>Muscari botryoides</i> (L.) Mill. em. Lam. & DC	+	–
Szparag lekarski – <i>Asparagus officinalis</i> L.	+	–
!! Śniedek baldaszkowaty – <i>Ornithogalum umbellatum</i> L.	+	–
!! Zimowit jesienny – <i>Colchicum autumnale</i> L.	+	+
Złóć żółta – <i>Gagea lutea</i> (L.) Ker Gawl.	+	+

cd. tab.

1	2	3
Obrazkowate – Araceae		
!! Obrazki plamiste – <i>Arum maculatum</i> L. (Tablica VIII: A)	+	+
Storczykowate – Orchidaceae		
!! Obuwik pospolity – <i>Cypripedium calceolus</i> L.	+	–
!! Kukułka (Storczyk) plamista – <i>Dactylorhiza maculata</i> (L.) Soó	+	–
Trawy – Poaceae		
Kupkówka pospolita – <i>Dactylis glomerata</i> L.	+	+
Tymotka łąkowa – <i>Phleum pratense</i> L.	+	+
Trzcina pospolita – <i>Phragmites australis</i> (Cav.) Trin. ex Steud.	+	+
Trzcinnik piaskowy – <i>Calamagrostis epigeios</i> (L.) Roth.	+	+
Wiechlina gajowa – <i>Poa nemoralis</i> L.	–	+
Wiechlina roczna – <i>Poa annua</i> L.	–	+
Wydmuchrzyca piaskowa – <i>Elymus arenarius</i> L.	+	+
Turzycowate – Cyperaceae		
Cibora żółta – <i>Cyperus flavescens</i> L.	–	+
Oczeret jeziorny – <i>Schoenoplectus lacustris</i> (L.) Palla	–	+
Ponikło błotne – <i>Eleocharis palustris</i> (L.) Roem. & Schult.	–	+
Sitowie leśne – <i>Scirpus sylvaticus</i> L.	–	+
Turzyca błotna – <i>Carex acutiformis</i> Ehrh.	–	+
Turzyca pospolita – <i>Carex nigra</i> Reichard	–	+
Żabieńcowate – Alismataceae		
Żabieniec babka wodna – <i>Alisma plantago-aquatica</i> L.	–	+

Objaśnienia: !! – gatunek objęty ochroną ścisłą, ! – gatunek objęty ochroną częściową (Rozporządzenie Ministra Środowiska nr 1167, 2001).

Flora roślin naczyniowych Ogrodu Botanicznego w Sławnie jest prezentowana przez główne grupy systematyczne: paprotniki, nagozalążkowe i okrytozalążkowe. Stwierdzono łącznie 196 gatunków należących do 73 rodzin i 169 rodzajów (tab. 1), z tego w latach 1937–1943 i 1959–1961 147 gatunków, a w latach 2002–2003 145 gatunków. W XXI wieku potwierdzono występowanie 96 gatunków. Liczba gatunków w poszczególnych rodzinach waha się od 1 (36 rodzin) do 16 (*Ranunculaceae*). Poza jaskrowatymi najbogatszymi rodzinami w gatunki są: liliowate (*Liliaceae*) i złożone (*Asteraceae*) po 12 gatunków, baldaszkowate (*Apiaceae*) 10 gatunków, różowate (*Rosaceae*) 9 gatunków oraz trawy (*Poaceae*) 7 gatunków. Ogółem na terenie Ogrodu Botanicznego stwierdzono występowanie w latach 1937–2003 36 gatunków objętych ochroną prawną, z czego 29 podlega ochronie ścisłej, a 7 częściowej. Do szczególnie interesujących należy szachownica kostkowana (*Fritillaria meleagris*), notowana wspólnie tylko na jednym naturalnym stanowisku w Polsce (Piórecki 2001). Dziś nie udało jej się stwierdzić w Ogrodzie. Okazy o białych kwia-

tach obserwowano masowo (ponad 1000 kwitnących roślin) na pobliskiej łące jeszcze w latach 60. (Stecki, Mamulski, Biernacki 1961; Stecki, Biernacki 1963). Nie rośnie w Ogrodzie również obuwik pospolity (*Cypripedium calceolus*). Takson ten należy do wymierających na Pomorzu (Żukowski, Jackowiak 1995). Podawali go z tego terenu Marquardt (1948) i Figlarowicz (1960). Arnika górską (*Arnica montana*) była obserwowana w Ogrodzie na początku lat 60. (Figlarowicz 1961). Należy do elementu górskiego, rzadko notowanego na Pomorzu Zachodnim (Zajac, Zajac 2001). Zachowały się do dzisiaj obrazki plamiste (*Arum maculatum*) (Tablica VIII: A) i czosnek niedźwiedzi (*Allium ursinum*) (Tablica V: A). Obrazki plamiste osiągają w Polsce wschodnią granicę zasięgu (Dajdok, Kaćki 2001). Na Pomorzu znaleziono je współcześnie tylko na czterech naturalnych stanowiskach, oprócz nich znane są trzy synantropijne stanowiska – w Parku Oruńskim w Gdańsku, w Chełmnie oraz w Brzegu w województwie opolskim. Dołączyć do tej listy należy nadal istniejące czwarte stanowisko z Ogródu w Sławnie. Czosnek niedźwiedzi (*Allium ursinum*) jest gatunkiem występującym częściej w południowej Polsce (Zajac, Zajac 2001), na Pomorzu jest gatunkiem rzadkim, znajdującym się na „Czerwonej Liście” (Żukowski, Jackowiak 1995).

Bibliografia

- CELKA Z., SOBISZ Z., MORKA D. 2003. Herbarium sławieńskie: wstępne informacje o unikatowym odkryciu, [w:] *Historia i kultura Ziemi Sławieńskiej*, t. 2, red. W. Rączkowski, J. Sroka, s. 107–116. Sławno: Fundacja „Dziedzictwo”, Wydawnictwo „Margraf”.
- DAJDOK Z., KAĆKI Z. 2001. *Arum maculatum* L. Obrazki plamiste, [w:] *Polska Czerwona Księga Roślin. Paprotniki i rośliny kwiatowe*, red. R. Kaźmierczakowa, K. Zarzycki, s. 465–467. Kraków: Instytut Botaniki im. W. Szafera, PAN.
- FIGLAROWICZ S. 1959. *Ogród Botaniczny w Sławnie. Wykaz występujących gatunków*, Sławno (maszynopis).
- FIGLAROWICZ S. 1960. Ze świata roślinnego Ziemi Sławieńskiej, *Zapiski Koszalińskie* 5, s. 11–19.
- FIGLAROWICZ S. 1961. *Rośliny objęte ochroną gatunkową, które są w Ogrodzie Botanicznym w Sławnie*. Sławno (maszynopis).
- FIGLAROWICZ S. 1965. Szata roślinna i świat zwierzęcy Pomorza Koszalińskiego, [w:] *Poznajemy Pomorze Koszalińskie*, red. K. Trzebiatowski, s. 187–220. Warszawa: Nasza Księgarnia.
- FRAMKE E. 1989. Das Schlauer Gymnasium, [w:] *Der Kreis Schlawe, Ein pommersches Heimatbuch*, Bd. I, red. M. Vollack, s. 349–357. Husum: Die Städte u. Landgemeinden von Manfred Vollack.
- HOLZFUß E. 1937. Beitrag zur Advetivflora von Pommern, *Dohriana* 16, s. 94–130.
- LINDMAJER J. 1994. Od upadku starych Prus do klęski II Rzeszy Niemieckiej 1806–1918, [w:] *Dzieje Sławna*, red. J. Lindmajer, s. 193–256. Słupsk: Urząd Miejski w Sławnie, WSP.

- MARQUARDT K.F. 1948¹. Wanderungen von Pommerschen Höhenzug zur Düne. *Schlawe u. Pom.*: 3–102.
- MIREK Z., PIĘKOŚ-MIRKOWA H., ZAJĄC A., ZAJĄC M. 1995. Vascular Plants of Poland. A checklist, *Polish Botanical Studies, Guidebook Series* 15, s. 1–303.
- MISIEWICZ J. 1977. Nieznane zbiory zielnikowe flory Pomorza zachowane w Muzeum w Darłowie, [w:] *Ochrona i kształtowanie środowiska przyrodniczego Pomorza Środkowego*, red. E. R. Śpiewakowski, M. Kalfus, s. 197–226. Słupsk: Wydawnictwo WSP.
- PIÓRECKI J. 2001. *Fritillaria meleagris* L. Szachownica kostkowata, [w:] *Polska Czerwona Księga Roślin. Paprotniki i rośliny kwiatowe*, red. R. Kaźmierczakowa, K. Zarzycki, s. 416–418. Kraków: Instytut Botaniki im. W. Szafera, PAN.
- ROSENOW C. 1986. Karl Rosenow. Ein pommerscher Heimatforscher, [w:] *Der Kreis Schlawe, Ein pommersches Heimatbuch*, Bd. I, red. M. Vollack, s. 450–453. Husum: Die Städte u. Landgemeinden von Manfred Vollack.
- ROZPORZĄDZENIE Ministra Środowiska 1167 z dnia 11 września 2001 w sprawie określenia listy gatunków roślin rodzimych dziko występujących objętych ochroną gatunkową ścisłą i częściową oraz zakazów właściwych dla tych gatunków i odstępstw od tych zakazów, *Dziennik Ustaw RP* 106, s. 7817–7827.
- RUTKOWSKI L. 1998. *Klucz do oznaczania roślin naczyniowych Polski niżowej*, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- STECKI K., BIERNACKI A. 1963. Szachownica kostkowana o białych kwiatach w Sławnie na Pomorzu, *Chrońmy Przyrodę Ojczyzn* 19 (1), s. 51–53.
- STECKI K., MAMULSKI A., BIERNACKI A. 1961. Łąki z szachownicą kostkową w południowo-wschodniej Polsce, *Chrońmy Przyrodę Ojczyzn* 17 (6), s. 13–24.
- WESOŁOWSKA S. 2002. Dzieje progimnazjum w Sławnie, [w:] *Sławno i Ziemia Sławieńska. Historia i Kultura*, t. 1, red. W. Łysiak, s. 85–103. Poznań: Wydawnictwo „Eco”.
- ZAJĄC A., ZAJĄC M. (red.) 2001. *Atlas rozmieszczenia roślin naczyniowych w Polsce*. Kraków: Pracownia Chorologii Komputerowej Instytutu Botaniki Uniwersytetu Jagiellońskiego.
- ŻUKOWSKI W., JACKOWIAK B. 1995. Lista roślin naczyniowych ginących i zagrożonych na Pomorzu Zachodnim i w Wielkopolsce, [w:] *Ginące i zagrożone rośliny naczyniowe Pomorza Zachodniego i Wielkopolski*, red. W. Żukowski, B. Jackowiak, s. 9–92. Poznań: Bogucki Wydawnictwo Naukowe.

Die Pflanzenwelt des Botanischen Gartens in Schlawe

Zusammenfassung

In unserer Arbeit stellen wir die Ergebnisse der Untersuchungen über die Gefäß – und Sporenpflanzen des Botanischen Gartens in Schlawe vor. Die Resultate benötigen wir für die zukünftige Bearbeitung der Geschichte des Gartens und für die

---

¹ Data wydania niepewna (według Instytutu Herdera w Marburgu).

Beschreibung des Wandels der Pflanzenwelt in dieser Region. Der Botanische Garten wurde im 19. Jh. angelegt. Er grenzte an die Bleich- und Tennisplatzstraße. Nach dem II. Weltkrieg wurde er von den Schülern des Gymnasiums betreut, ab 1956 bis 2001 vom Bezirksschulamt in Koszalin. Jetzt übernahmen die jungen Enthusiasten der Oberschule unter der Leitung des Lehrerbildungszentrums in Koszalin erneut die Betreuung. Sie nahmen schon am Wettbewerb „Erhaltung der Natur“ teil. Stadt – und Kreisverwaltung, Oberförsterei, Kulturhaus und andere Institutionen haben das Projekt der Schüler unterstützt.

Die Welt der Gefäßpflanzen des Botanischen Gartens ist hauptsächlich vertreten von: Farnen, Nacktsamern und Bedecktsamigen. Wir haben 196 Gattungen aus 73 Familien und 169 Arten festgestellt (Tab. 1), in den Jahren 1937–1943 und 1959–1961 waren es 147 Gattungen, 2002–2003 = 145 Gattungen. Anfang des 21. Jh. kamen noch 96 dazu. Im Ganzen wurden in den Jahren 1937–2003 = 36 Gattungen unter Naturschutz gestellt, davon 29 unter absoluten Schutz, 7 unter teilweisen. Zu den interessantesten Gewächsen gehörten (leider heute nicht mehr vorhanden) *Cypripedium calceolus*, *Arnica montana* und *Fritillaria meleagris*. Die letzte tritt nur an einem einzigen natürlichen Ort in Polen auf, dagegen massenhaft auf einer Wiese in der Nähe von Ślawno. In den 60-er Jahren zählte man über 1000 weißblühende Pflanzen – eine Seltenheit in der freien Natur. Folgende seltenen Pflanzen findet man immer noch in Ślawno: *Arum maculatum* und *Allium ursinum*.

TABLICA I

A. Szkolna Ostoja Przyrody w Sławnie. Fot. Z. Sobisz

B. Częściowo chroniony kopytnik pospolity (*Asarum europaeum*). Fot. Z. Sobisz

TABLICA II

A. Częściowo chroniony krzew - kalina koralowa (*Viburnum opulus*).
Fot. Z. Sobisz

TABLICA III

A. Wymierający na Pomorzu wilczomlec błotny (*Euphorbia palustris*).
Fot. Z. Sobisz

TABLICA IV

A. Częsty na brzegach wód kosaciec żółty (*Iris pseudacorus*). Fot. Z. Sobisz

TABLICA V

A. Zagrożony wymarciem na Pomorzu czosnek niedźwiedzi (*Allium ursinum*).
Fot. Z. Sobisz

TABLICA VI

A. Kwitnąca wiosną kokoryczka wielokwiatowa (*Polygonatum multiflorum*).
Fot. Z. Sobisz

TABLICA VII

A. Rozkwitająca lilia złotogłów (*Lilium martagon*). Fot. Z. Sobisz

TABLICA VIII

A. Podlegające całkowitej ochronie prawnej w Polsce obrazki plamiste (*Arum maculatum*). Fot. Z. Sobisz